

VYRIAUSYBĖS KANCLERIS

Nr.

Teisingumo ministerijai Ekonomikos ir inovacijų ministerijai

Ministro Pirmininko pavedimu prašyčiau kartu su kitomis suinteresuotomis institucijomis išnagrinėti ir įvertinti Konkurencijos tarybos, Nacionalinės vartotojų konfederacijos ir Lietuvos prekybos įmonių asociacijos raštuose teikiamus pastabas ir pasiūlymus dėl būtiniausių prekių kainų reguliavimo ir parengtų Civilinės saugos įstatymo bei Vartotojų teisių apsaugos įstatymo projektų ir apie rezultatus informuoti pareiškėjus (kopiją siųsti Vyriausybės kanceliarijai).

Algirdas Stončaitis

Konkrencijos tarybai
Sveikatos apsaugos ministerijai
Valstybinei vartotojų teisių apsaugos tarnybai
Nacionalinei vartotojų konfederacijai
Lietuvos prekybos įmonių asociacijai
Gerb. L. Savickui
Gerb. E. Neciunskienei
Gerb. J. Žilinskienei
Gerb. E. Gasiūnaitei

Arvydas Nevas, tel. 8 706 63 787, el. p. arvydas.nevas@lrv.lt

---

Dokumento registracijos Nr. 3141, 3148, 3173

LIETUVOS RESPUBLIKOS KONKURENCIJOS TARYBA

Biudžetinė įstaiga, Jogailos g. 14, LT-01116 Vilnius, tel. (8 5) 262 7797, faks. (8 5) 212 6492, el. p.
taryba@kt.gov.lt

Duomenys kaupiami ir saugomi Juridinių asmenų registre, kodas 188668192

Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijai; 2020-03- Nr. (1.23E-32)6V-
Lietuvos Respublikos Vyriausybės kanceliarijai
El. paštas: rastine@tm.lt; LRVkanceliarija@lrvt.lt

DĖL BŪTINIAUSIŲ PREKIŲ KAINŲ REGULIAVIMO

(1) Lietuvos Respublikos konkurencijos taryba teikia savo poziciją dėl kainų reguliavimo iniciatyvos, kuri įvardijama kaip galima priemonė reaguojant į potencialų kainų augimą pandemijos metu. Konkurencijos taryba supranta dėl pandemijos susiklosčiusios situacijos keblumą ir galimas neigiamas pasekmes vartotojams, kurios atsirastų dėl potencialiai kylančių pagrindinių produktų kainų bei Lietuvos Respublikos Vyriausybės siekį kaip įmanoma labiau sumažinti šias neigiamas pasekmes. Kainų reguliavimas ekstremalių situacijų atveju yra vienas iš galimų problemos sprendimo būdų. Vis dėlto, Konkurencijos tarybos vertinimu, kainų reguliavimas gali sukelti dar rimtesnių problemų nei tos, kurias juo būtų bandoma spręsti, o ilgesniu laikotarpiu – pakenkti visos valstybės ekonomikos funkcionavimui.

(2) Nustačius būtiniausių produktų kainas, daugelis gamintojų galėtų nebūti suinteresuoti parduoti produkcijos Lietuvoje, nes užsienio rinkose pardavimo kainos galėtų būti palankesnės. Taip pat sumažėtų paskatos importuotojams vežti prekes į Lietuvą, o daliai gamintojų (ypač smulkesnių) galėtų tekti atsisakyti gamybos, nes kaina nepadengtų gamybos sąnaudų. Taigi dėl kainų reguliavimo gali susidaryti būtiniausių prekių deficitas, mažėjant jų gamybai ir importui, o eksportui – didėjant.

(3) Be to, dėl kainų reguliavimo galintis susidaryti prekių stygius galėtų paskatinti perteklinį prekių kaupimą ir šešėlinę prekybą, kadangi tiek asmenys turintys atsargų, tiek dalis gamintojų tik juodojoje rinkoje galėtų parduoti prekes už juos tenkinančią kainą.

(4) Kainų reguliavimas pareikalautų didelių administracinių sąnaudų, nes reikėtų sudėtingos ekonominės analizės norint įvertinti, kokia kaina būtų tinkama, taip pat tektų užtikrinti, kad daugelyje fizinių ir internetinių prekybos taškų taikomos kainos atitiktų nustatytas ribas.

(5) Ilguoju laikotarpiu, kainų reguliavimas taip pat galėtų nulemti prastėjančią būtiniausių prekių kokybę, mažėjančią jų įvairovę, mažesnes paskatas verslui diegti inovacijas; kai kurios prekės galėtų pabrangti. Taip pat tarptautinė praktika rodo, kad pradėjus reguliuoti kainas, po to galėtų būti politiškai sudėtinga tokį reguliavimą nutraukti, ypač jei sudėtinga padėtis užsitęstų ilgesniam laikui.

(6) Manome, kad prieš priimant sprendimą reguliuoti kainas, reikėtų įvertinti alternatyvius galimus veiksmus, kurie galėtų padėti spręsti susidariusias problemas, bet nesukeltų tokių didelių rizikų gyventojų gerovei. Pavyzdžiui, gali būti svarstoma galimybė teikti valstybės paramą verslui, kuris sutiktų investuoti į būtiniausių prekių gamybos pajėgumų plėtimą ar verslo perorientavimą, pradedant gaminti būtiniausias prekes. Taip pat gali būti lengvinamos sąlygos norintiesiems pradėti gaminti reikiamas prekes, pavyzdžiui, paprastinant ir greitinant licencijų išdavimą. Šios priemonės galėtų paskatinti didesnio masto gamybą, taip kovojant tiek su prekių trūkumu, tiek su aukštomis jų kainomis.

(7) Prekių trūkumą ir prekybą juodojoje rinkoje gali padėti sumažinti prekių kiekio, kurį gali įsigyti vienas asmuo per vieną kartą mažmeninės prekybos vietoje, apribojimas. Tų produktų atžvilgiu, kurių turimi kiekiai ir gamybos apimtys pakankami norint patenkinti Lietuvos gyventojų poreikius, siūlome skleisti intensyvią aukšto lygio komunikaciją, kad prekių trūkumas nesusidarys. Tai gali padėti suvaldyti paniką, atsargų kaupimą ir dėl to kylančias kainas bei atsirandantį prekių trūkumą.

(8) Manome, kad kainų reguliavimas gali sukelti labai didelį neigiamą poveikį valstybės ekonomikai ir produktų, kurių kainos yra reguliuojamos, prieinamumui, todėl svarstant tokią priemonę turi būti atliktas išsamus poveikio vertinimas. Šio rašto priede pateikiame Konkurencijos tarybos pasiūlymus dėl kainų reguliavimo poveikio vertinimo.

PRIDEDAMA. Detalesni Konkurencijos tarybos pasiūlymai dėl kainų reguliavimo poveikio vertinimo.

Pirmininkas
Keserauskas

Šarūnas

KONKURENCIJOS TARYBOS PASIŪLYMAI DĖL KAINŲ REGULIAVIMO POVEIKIO VERTINIMO

(1) Konkurencijos taryba atkreipia dėmesį, kad kainų reguliavimas daro labai didelį poveikį ekonomikai. Todėl pagal įstatymų reikalavimus būtina, prieš imantis tokių veiksmų, įvertinti jų poveikį ir galimas neigiamas pasekmes¹.

(2) Poveikio ekonomikai vertinimas apima ir poveikį konkurencijai. Poveikio konkurencijai atlikimo metodologija išsamiai aprašyta Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos (toliau – EBPO) parengtose gairėse dėl poveikio konkurencijai vertinimo² (toliau – EBPO gairės). Atsižvelgdami į šias gaires ir kitus aktualius šaltinius, teikiame savo pasiūlymus, kurie gali padėti visapusiškai įvertinti, ar kainų reguliavimas yra tinkamas ir proporcingas problemos sprendimo būdas, ar nėra alternatyvių veiksmingesnių priemonių, kurios padės pasiekti reikiamą rezultatą.

(3) EBPO gairės numato tokius žingsnius:

- (a) nustatyti reguliavimo tikslą;
- (b) nustatyti reguliavimo poveikį konkurencijai;
- (c) įvertinti, ar nėra kitų veiksmingų ir mažiau konkurenciją ribojančių alternatyvų;
- (d) pasirinkti tikslą pasiekiančią proporcingiausią priemonę.

(4) Toliau pateikiame vertinimą atsižvelgdami į EBPO gaires.

1. Reguliavimo tikslas

(5) Lietuvos Respublikos teisingumo ministerija paskelbė tokį pranešimą: „Siekdami viešųjų interesų apsaugos, siūlysiame svarstyti galimą būtiniausių prekių kainų reguliavimą, pavyzdžiui, nustatyti didžiausias leistinas ar konkrečias pardavimo kainas“³. Šiame pranešime nenurodyta, kokių konkrečių viešųjų interesų apsaugos būtų siekiama reguliuojant kainas. Vis dėlto galima suprasti, kad kainų reguliavimo tikslas yra užtikrinti, kad būtiniausių prekių kainos netaptų pernelyg aukštos ir prekės būtų prieinamos gyventojams.

2. Reguliavimo poveikis

(6) Dėl kainų reguliavimo galima tikėtis tokių plačiai pripažįstamų neigiamų padarinių:

- (a) **būtiniausių prekių pasiūla gali sumažėti**, nes būtiniausių prekių bei žaliavų, iš kurių jos gaminamos, paklausa dažnai yra platesnė negu Lietuva, ir:
  - (i) ne visi gamintojai sutiks gaminti žinodami, kad mažmeninėje prekyboje kainos reguliuojamos ir gamintojai negalės parduoti savo produkcijos už jiems priimtina kainą, ypač jei žaliavos pabrangusios dėl išaugusios paklausos pasaulinėse žaliavų rinkose;
  - (ii) gamintojai gali nuspręsti eksportuoti visą gaminamą produkciją į užsienio rinkas, kur produkciją galėtų parduoti pelningiau;

¹ Pareigą atlikti poveikio konkurencijai vertinimą, kai ribojamos ūkio subjektų galimybės nustatyti savo prekių ar paslaugų kainas, nustato Konkurencijos įstatymo 4¹ straipsnio 1 dalies 7 punktą ir Teisėkūros pagrindų įstatymo 16¹ straipsnis.

² Competition Assessment Toolkit [vol. 1](#); Competition Assessment Toolkit, [vol. 2](#); Competition Assessment Toolkit [vol. 3](#).

³ 2020 m. kovo 19 d. Teisingumo ministerijos spaudos pranešimas, prieiga per internetą: <http://tm.lrv.lt/lt/naujienos/teisingumo-ministerija-siekia-uzkirsti-kelia-piktnaudziavimui-kainomis>.

- (iii) importuoti reikiamų prekių už nustatytą kainą gali nebūti įmanoma dėl išaugusios paklausos pasaulinėse prekių rinkose;
  - (iv) sumažėjusi pasiūla gali sukelti **prekių deficitą ir eiles pardavimo vietose** (kitais variantais, prekių kaina bus nedidelė, bet prekių bus itin sudėtinga įsigyti);
  - (b) didelė tikimybė, kad dėl prekių trūkumo tiek gamintojai, tiek kiti asmenys, kurie bus sukaupę prekių atsargų, bus suinteresuoti **prekiauti juodojoje rinkoje**, kur prekes galima parduoti brangiau;
  - (c) lėšų sutaupymas dėl pigesnių prekių vartotojų požiūriu gali būti nusvertas tos aplinkybės, kad vartotojai turės patirti kaštus, susijusius su **prekių paieška ir laukimu eilėse**;
  - (d) asmenys jaustų paskatas pirkti kuo daugiau prekių, kurių kainos reguliuojamos ir **kaupti nereikalingas atsargas** (dėl to, kad prekių ne visada yra prekybos vietose ir prie jų yra ilgos eilės, taip pat dėl to, kad tikisi vėliau tas prekes perparduoti brangiau juodojoje rinkoje);
  - (e) didelės kainų kontrolės **administravimo sąnaudos**:
    - (i) reikia nustatyti produktus, kurių kainos bus reguliuojamos;
    - (ii) įvertinti, kokia kaina būtų tinkama (reikėtų sudėtingos ekonominės analizės dėl kiekvienos prekės kaštų struktūros);
    - (iii) užtikrinti daugelio prekybininkų (įskaitant internetinės prekybos ir turgų) taikomų kainų priežiūros mechanizmą, kas būtų ypač sunku atsižvelgiant į tai, kad didelė dalis prekybos persikėlė į internetinę erdvę.
  - (f) vieną kartą įvedus kainų kontrolę, po to **gali būti politiškai sudėtinga ją atšaukti**, nes dalis vartotojų gali pradėti tikėtis ilgalaikio kainų reguliavimo, o tai ekonomistų vienareikšmiškai vertinama kaip neigiamai rinkos ekonomiką veikianti politinė priemonė.
- (7) Atsižvelgiant į tai, kad kainų reguliavimą nutraukti gali būti politiškai sudėtinga, ilgesniu laikotarpiu ši priemonė gali sukelti dar daugiau neigiamų padarinių, nurodomų ir EBPO gairėse⁴:
- (a) **prekių kokybės sumažėjimas**. Įmonės negalėdamos parduoti prekių jas tenkinančia kaina, turi paskatą mažinti prekių kokybę;
  - (b) **prekių įvairovės sumažėjimas**. Kainų reguliavimas gali priversti pasitraukti iš rinkos kokybiškesnę ir dėl to brangesnę produkciją siūlančias įmones, taip gali sumažėti prekių įvairovė;
  - (c) **rinkos dalyvių skaičiaus sumažėjimas**. Ūkio subjektai su didesniais kaštais (pavyzdžiui, smulkusis verslas) negali tikėtis padengti sąnaudų esant nustatytai kainai;
  - (d) **sumažėja tikimybė, kad bus sukurti nauji inovatyvūs produktai**. Dėl prastesnių veiklos perspektyvų sumažėja naujų įėjimo į rinką atvejų ir inovacijų mastas;
  - (e) **paprastesnių charakteristikų pigesni produktai gali pabrangti**, nustačius fiksuotas kainas diferencijuotai produkcijai. Pavyzdžiui, nustačius fiksuotą kainą dezinfekciniam skysčiui, už tą pačią kainą turės būti parduodamas tiek itin veiksmingas kokybiškas skystis, tiek paprastesnis bazinius poreikius tenkinantis skystis. Tai gali nulemti antrojo tipo skysčio pabrangimą;
  - (f) **nustačius maksimalias kainas, verslas jas gali vertinti kaip orientyrą, žemiau kurio kainos niekada nebus nuleidžiamos**.
- (8) Vertinant galimą reguliavimo poveikį (tiek galimybę pasiekti užsibrėžtus tikslus, tiek galimas neigiamas pasekmes), svarbu atsižvelgti į daugelį aspektų, pavyzdžiui:
- (a) Sprendžiamos problemos priežastis:

⁴ Competition Assessment Toolkit, [vol. 2](#), p. 68-69; Competition Assessment Toolkit [vol. 1](#), p. 14.

- (i) per didelė paklausa ir kaupimas, galimai sukelti panikos;
- (ii) per maža pasiūla, kuri nepadidės net ir įvedus kainų reguliavimą;
- (iii) padidėję gamybos ar prekybos kaštai;
- (iv) prekių perkėlimas į juodąją antrinę rinką.
- (b) Ar reguliavimas pasieks tą ekonomikos dalį, kurioje egzistuoja problema:
  - (i) juodoji antrinė rinka;
  - (ii) gamybos ar prekybos lygmuo.
- (c) Problemos aprėptį: pokyčiai gali būti nulemti tarptautinės padėties (išaugusios prekių ar žaliavų kainos užsienyje).
- (d) Prekių ir žaliavų prekybos kryptis:
  - (i) ar prekių ir žaliavų gamyba Lietuvoje yra pakankama patenkinti paklausą Lietuvoje;
  - (ii) ar prekės ir žaliavos yra importuojamos arba eksportuojamos.
- (e) Ar egzistuoja priešingų kryptių problemos: dabartinės situacijos metu yra svarbu tiek apsaugoti vartotojus, tiek sumažinti smūgį ekonomikai. Kylančios kainos gali būti nulemtos sunkios įmonių padėties tame sektoriuje, o kainų reguliavimas gali dar labiau pabloginti situaciją.

3. Siūlomo reguliavimo alternatyvų vertinimas

(9) Konkurencijos tarybos vertinimu, viena pagrindinių priežasčių, dėl kurios šiuo metu kyla kai kurių produktų kainos – didelė paklausa, kuri beveik nekinta, net ir didėjant prekių kainoms (paklausa neelastinga kainai), o pasiūlai liekant ankstesniame lygyje. Kainų reguliavimas ne tik neišspręstų šios problemos, bet, tikėtina, ją tik pagilintų, nes nulemtų dar mažesnę prekių pasiūlą (dėl lietuviškų prekių eksporto arba dėl tiekimo ir (arba) gamybos apimčių mažinimo, sumažėjusių paskatų plėsti gamybinius pajėgumus ar atsirasti naujiems gamintojams, sumažėjusio importo).

(10) Neturint detalių duomenų apie rinkas, kuriose svarstoma nustatyti kainų reguliavimą, sudėtinga užtikrintai pasakyti, kokios priemonės galėtų padėti išspręsti kainų didėjimo problemą. Vis dėlto šiame rašte pateikiame kelias alternatyvas, kurios, jas kruopščiai įvertinus konkrečių prekių atžvilgiu, galėtų padėti pasiekti norimą tikslą.

(11) Kadangi svarbi kainų didėjimo priežastis yra dėl krizės auganti paklausa, logiškas sprendimas būtų pasiūlos didinimas (toks sprendimas pripažįstamas ir EBPO gairėse⁵). Pasiūlą galima padidinti mažinant biurokratinės kliūtis ir sudarant sąlygas įmonėms paprasčiau ir greičiau gauti reikiamas licencijas gamybai pradėti (pavyzdžiui, dezinfekcinio skysčio gamybai). Taip pat galima taikyti finansines paskatas (valstybės pagalbą) ūkio subjektams, kad jie plėstų turimus būtiniausių prekių gamybos pajėgumus. Be to, galima taikyti finansines paskatas ūkio subjektams, kurie sutinka perorientuoti verslą į būtiniausių prekių gamybą (pavyzdžiui, išigyjant reikiamus įrenginius). Finansinės paskatos gali būti siejamos, pavyzdžiui, su daromomis investicijomis į įrenginių išsigijimą, valstybei kompensuojant dalį įrenginių išsigijimo išlaidų. Jeigu būtų sukurta tokia valstybės pagalbos schema, ją reikėtų iš anksto suderinti su Europos Komisija. Konkurencijos tarybos ekspertai pasiruošę prireikus suteikti konsultacijas dėl valstybės pagalbos teikimo.

(12) Tam, kad būtų sumažintos paskatos asmenims kaupti būtiniausių prekių atsargas, galima nustatyti teisinį reguliavimą, kad vienas asmuo per vieną kartą mažmeninės prekybos vietose gali įsigyti tik ribotą kiekį būtiniausių prekių. Tokia taisyklė taip pat sumažintų galimybes perpardavėjams prekiauti juodojoje rinkoje. Tai ypač aktualu toms prekėms, kurių tiekimo laikotarpiai ilgesni ir dėl to atsiranda dar didesnė erdvė juodajai rinkai (pavyzdžiui, medicininėms prekėms).

⁵ Competition Assessment Toolkit [vol. 1](#), p. 14.

(13) Būtiniausių medicinos prekių atžvilgiu gali būti svarstoma galimybė suteikti valstybei prioritetą įsigyjant iš gamintojų reikiamus respiratorių, dezinfekcinio skysčio ir kitų reikiamų medicinos priemonių kiekius, kad pirmiausia būtų aprūpintos ligoninės ir susirgę asmenys. Pažymime, kad kainų reguliavimas nepadėtų spręsti ligoninių ir sergančiųjų aprūpinimo medicinos priemonėmis problemos ir tik ją pagilintų, nes galėtų susidaryti dar aštresnis prekių trūkumas.

(14) Taip pat gali būti imamasi veiksmų, siekiant sumažinti būtiniausių prekių paklausą, ypač, kiek ji susijusi su kylančia panika, jog produktų gali pradėti trūkti. Jeigu atitinkamų prekių atsargos ir gamybos apimtys pakankamos, šią problemą galėtų padėti spręsti tinkama aukšto lygio komunikacija, patikinant, kad prekių stygiaus neatsiras ir nėra pagrindo kaupti asmenines prekių atsargas.

(15) Kita vertus, valdžios institucijų rekomendacijos verslo subjektams susilaikyti nuo nuolaidų taikymo gali nulemti didesnes kainas vartotojams⁶.

4. Tinkamiausios ir proporcingiausios alternatyvos pasirinkimas

(16) EBPO gairėse nurodoma, kad kainų reguliavimas labai retai yra proporcinga priemonė siekiant viešojo intereso tikslų, todėl šią priemonę reikėtų vertinti labai skeptiškai. Kainų reguliavimo derėtų, kiek įmanoma, vengti ir svarstyti alternatyvius problemų sprendimo būdus⁷.

(17) Konkurencijos taryba siūlo, atsižvelgiant į šiame rašte pateiktą informaciją, atlikti svarstomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimą ir kruopščiai išnagrinėti visus galimus alternatyvius kelius siekiant numatyto tikslo. Kainų kontrolė gali labai neigiamai paveikti reguliuojamas rinkas ir visą šalies ekonomiką, todėl šio instrumento naudojimas turi būti rimtai įvertintas, net ir susidariusios sudėtingos situacijos sąlygomis.

---

⁶ Žiūrėti, pavyzdžiui, Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerijos 2020 m. kovo 19 d. rekomendaciją. Prieiga per internetą:

http://sam.lrv.lt/uploads/sam/documents/files/rekomendacijos%20del%20prekybos%20imoniu%20veiklos_VMVT_03_19.pdf

⁷ Competition Assessment Toolkit, [vol. 2](#), p. 69; Competition Assessment Toolkit [vol. 1](#), p. 14.

NACIONALINĖ VARTOTOJŲ KONFEDERACIJA

Kodas 126374789, Kalvarijų g. 20-2, Vilnius LT-09309

Tel.+37068625661, konfederacija@vartotojai.eu, www.vartotojai.eu

LR Vyriausybei

LR Teisingumo ministerijai

2020-03-20 Nr.NVK03/20

LR Sveikatos apsaugos ministerijai

DĖL BŪTINIAUSIŲ PRODUKTŲ IR PASLAUGŲ KAINŲ PASKELBUS EKSTREMALIĄ SITUACIJĄ

Ekstremalių situacijų ir didelių nelaimių metu, arba kai egzistuoja didelio masto grėsmė, kai kurie prekybininkai nesąžiningai pasinaudoja vartotojais, smarkiai padidindami kainas būtiniausioms vartojimo prekėms ar paslaugoms. Paprastomis sąlygomis vartojimo prekių ir paslaugų kainodara yra palikta reguliuoti rinkai, tačiau kai paskelbiama ekstremali situacija ar parengties būseną, rinka dažnai nebeatlieka kainodaros reguliavimo funkcijų. Viešasis interesas reikalauja, kad būtų draudžiamas per didelis ir nepagrįstas kainų padidėjimas būtiniausioms vartojimo prekėms ir paslaugoms.

LR Nacionalinio saugumo pagrindų įstatymo 4 straipsnyje yra numatyta, kad „Ūkinės veiklos apribojimai gali būti nustatyti tik įstatymais ir jeigu jie yra būtini nacionalinio saugumo interesams apsaugoti“.

Atsižvelgiant į tai kas išdėstyta bei į kitų pasaulio šalių analogišką teisinį reglamentavimą, Nacionalinė vartotojų konfederacija, siekdama apsaugoti vartotojus nuo per didelio ir nepagrįsto kainų padidėjimo, kuris tiesiogiai susijęs su sveikata, sauga, vartotojų gerove ir nacionaliniu saugumu, per paskelbtą ekstremalią situaciją ar netrukus po jos, siūlo šiuos LR Civilinės saugos įstatymo pakeitimus.

LIETUVOS RESPUBLIKOS CIVILINĖS SAUGOS ĮSTATYMAS

1. Siūlome papildyti įstatymo 6 straipsnį:

6. ~~Ekstremalioji situacija – dėl ekstremaliojo įvykio susidariusi padėtis, kuri gali sukelti staigų didelį pavojų gyventojų gyvybei ar sveikatai, turtui, aplinkai arba gyventojų žūtį, sužalojimą ar padaryti kitą žalą.~~

Ekstremali situacija - tai didelės žalos, gyventojų gyvybių ar turto praradimo priežastis, atsirandanti dėl natūralių ar žmogaus sukeltų priežasčių, įskaitant gaisrą, potvynį, žemės drebėjimą, vėją, sniegą, audrą, cheminių medžiagų, naftos išsiliejimas ar kitas vandens ar dirvožemio užteršimas, epidemija, oro užterštumas, sausra, užkrėtimas

kita ekstremali situacija.

2. Siūlome papildyti šiais **naujais** punktais:

37'. „Normali vidutinė mažmeninė kaina“ reiškia:

37.1'. Prekių ir paslaugų atveju - ne daugiau kaip 10% daugiau nei kaina, už kurią panašios paslaugos buvo parduotos ar pasiūlytos 90 dienų laikotarpiu prieš ekstremalios situacijos paskelbimą.

34 straipsnis. Vartotojų apsauga paskelbus ekstremalią situaciją

1. Draudžiama nesąžininga kainų nustatymo praktika

a) Bet kuriam asmeniui už bet kokias prekes ar paslaugas, parduotas nepaprastosios padėties metu, kilusią dėl ekstremalios situacijos, yra neteisėta imti didesnę nei įprastą mažmeninę kainą bei Vyriausybės nustatytus parduodamų prekių maksimalius kiekius vienam asmeniui.

b) Kai yra paskelbiama ekstremali situacija, šio straipsnio nuostatos yra taikomos tik toms prekėms ar tarnyboms, kurios konkrečiai nurodytos atitinkamame Vyriausybės dokumente.

c) Šiame straipsnyje nustatyti kainų apribojimai gali būti įvesti arba panaikinti atitinkamu atsakingos institucijos potvarkiu.

2. Sankcijos, teisių gynimo būdai ir vykdymas

a) Gali būti laikinai sustabdyta ar apribota asmens, pažeidžiančio 34.1.a. straipsnio veiklos licenzija ar leidimas.

b) Bet kuris asmuo, pažeidžiantis šio straipsnio nuostatas yra baudžiamas iki 5000 Eurų bauda.

Kad šis straipsnis būtų įgyvendinamas, reikia nustatyti atgrąsančio dydžio baudas. Baudos dydis turėtų priklausyti nuo įmonės apyvartos. Taip pat reiktų keisti Administracinių nusižengimų kodeksą, nes numatytos sankcijos už Lietuvos Respublikos civilinės saugos įstatymo ir kitų civilinę saugą reglamentuojančių teisės aktų nevykdymą ar pažeidimą juridinių asmenų vadovams ar kitiems atsakingiems asmenims yra numatytos – nuo trisdešimt iki šešiasdešimt eurų baudos. Tokio dydžio baudos visiškai neatlieka prevencinės funkcijos.

NVK Tarybos prezidentė

Alvita Armanavičienė

2020-03-24

Nr. 7-46

Nr.

LR Vyriausybei

Dėl Lietuvos Respublikos civilinės saugos įstatymo Nr. VIII-971 9 straipsnio pakeitimo ir įstatymo papildymo 30-1 straipsniu įstatymo projekto 20-3962

1. Lietuvos prekybos įmonių asociacija („Asociacija“) susipažino su Teisingumo ministerijos parengtu Lietuvos Respublikos civilinės saugos įstatymo Nr. VIII-971 („Įstatymas“) 9 straipsnio pakeitimo ir įstatymo papildymo 30-1 straipsniu įstatymo projektu („Projektas“), kuriuo siūloma suteikti Vyriausybei teisę prireikus nustatyti valstybės lygio ekstremalioje situacijoje būtinų prekių ir (ar) paslaugų maksimalias didmenines ir (ar) mažmenines kainas, taip pat kitus šių prekių ir (ar) paslaugų pardavimo ar teikimo būtinus apribojimus.
2. Asociacijos nuomone, Projekte nustatytam teisiniam reguliavimui negalima pritarti dėl toliau dėstomų motyvų.

I. Kainų reguliavimas turės neigiamą poveikį konkurencijai, tai lems būtiniausių maisto produktų kainų didėjimą

3. Konkurencijos taryba yra savo išvadoje dėl 2008-05-28 Seime įregistruoto Kainų įstatymo papildymo 8(1) straipsniu ir 11 straipsnio papildymo įstatymo projekto Nr. XP-2577(3), kuriuo buvo siūloma nustatyti maksimalius antkainius maisto produktams, nurodė, kad: *„Nustačius maksimalią antkainių ribą, tikėtina, kad prekybos įmonės, būdamos suvaržytos diferencijuojant antkainių dydį, suvienodins antkainius iki leistino maksimumo, tuo būdu sumažės konkurencija, dėl ko gali pakilti būtiniausių maisto produktų kainos ir gali nukentėti socialiai jautrių gyventojų grupių interesai. Be to, prekybos įmonės bus suinteresuotos pardavinėti brangesnius produktus, kas gali iššaukti bendrą kainų lygio augimą ir padidinti infliaciją.*
4. Taigi, Konkurencijos tarybos nuomone, kuri, neabejotinai, yra aktuali ir Projekto atžvilgiu, siūloma teisinio reguliavimo priemonė turės poveikį, kuris yra priešingas jos rengėjų deklaruojamam tikslui, tai yra, dėl kainų reguliavimo sumažėsianti konkurencija lems būtiniausių maisto produktų kainų didėjimą.

II. Projektas gali būti teikiamas Seimui svarstyti tik atlikus jo poveikio konkurencijai vertinimą

5. Teisėkūros pagrindų įstatymo 16¹ straipsnyje numatyta, kad Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymo nustatytais atvejais teisės aktų projektų rengėjai atlieka teisės aktų projektų poveikio konkurencijai vertinimą. Vadovaujantis Konkurencijos įstatymo 4¹ straipsnio 1 dalimi, kai teisės akto projektu nustatomas, keičiamas ar panaikinamas

reguliavimas *gali paveikti konkurenciją*, teisės akto projekto rengėjas atlieka teisės akto projekto poveikio konkurencijai vertinimą. Teisės akto projekto poveikio konkurencijai vertinimas atliekamas taikant Konkurencijos tarybos parengtas „Sprendimų poveikio konkurencijai vertinimo gaires“.

6. Pastebėtina, kad Konkurencijos įstatymo 4¹ straipsnio 1 dalies reikalavimas yra imperatyvus, tai yra neleidžiantis teisės akto projekto rengėjui pasirinkti ar atlikti teisės akto projekto poveikio konkurencijai vertinimą. Neginčytina, kad Projektas gali neigiamai paveikti konkurenciją tarp toje pačioje rinkoje veikiančių pardavėjų. Tačiau, Projektą parengusi Teisingumo ministerija Projekto poveikio konkurencijai vertinimo neatliko, o Projekto lydinčiuose dokumentuose nepateikė jokių šio imperatyvaus reikalavimo nevykdymą pateisinančių argumentų.
7. Taigi, Projektas gali būti teikiamas Seimui svarstyti tik atlikus jo poveikio konkurencijai vertinimą.
8. Kadangi akivaizdu, kad Projektas kelia rimtų abejonių dėl jo atitikimo pamatiniams konkurencijos teisės principams, taip pat siūlytina gauti Konkurencijos tarybos išvadą dėl Projekto nuostatų suderinamumo su konkurencijos taisyklėmis.

III. Kainų reguliavimas pažeistų daugelio vartotojų interesus, todėl negali būti pateisinamas tautos gerovės siekiu (Lietuvos Respublikos Konstitucijos 46 straipsnis)

9. Lietuvos Respublikos Konstitucijos 46 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta, kad Lietuvos ūkis yra grindžiamas privačios nuosavybės teise, asmens ūkinės veiklos laisve ir iniciatyva, todėl rinkos kainų reguliavimas yra vertintinas kaip *išimtinė priemonė* ūkinės veiklos reguliavime pagal Konstitucijos 46 straipsnio 3 dalį, t. y. toks valstybės ūkinės veiklos reguliavimas, kuris tarnauja bendrai tautos gerovei.
10. Teikiamu siūlymu galėtų būti iškreipiama viena iš svarbiausių Konkurencijos įstatyme numatytų konkurencijos sąlygų – kaina. Maisto prekių, vaistinių preparatų ir medicinos pagalbos priemonių kainų reguliavimas ne tik neapgintų vartotojų interesų, bet priešingai – juos pažeistų, nes rinkos kainų reguliavimas ribotų konkurenciją, trukdyti rinkos mechanizmams funkcionuoti prekybos maisto prekių, vaistinių preparatų ir medicinos pagalbos rinkoje.
11. Ribojimas konkuruoti kaina, tikėtina, **lems prekių deficitą**. Kaip žinia, deficito sąlygomis klesti šešėlinė prekyba, kai nelegalūs perpardavinėtojai prekes perka reguliuojama kaina, o parduoda sunkiai kontroliuojamoje šešėlinėje rinkoje.

IV. Ekstremali situacija nelygintina su monopoline rinka, kurioje kainų reguliavimas yra pateisinamas vartotojų interesų gynimo tikslu

12. Konstitucinis Teismas yra pasisakęs, kad kainų reguliavimas vartotojų interesų gynimo tikslu yra pateisinamas monopolinėse rinkose¹.
13. Tačiau maisto ir kitų pirmojo būtinumo prekių pardavėjai veikia laisvos konkurencijos sąlygomis. Valstybės lygio ekstremalios situacijos paskelbimas savaime nekeičia maisto ir kitų pirmojo būtinumo prekių rinkoje veikiančių subjektų konkurencijos sąlygų,

¹ Konstitucinio Teismo 1999 m. spalio 6 d. nutarimas

konkurencijos taisyklių taikymas nėra suspenduojamas, kainas toliau lemia pasiūlos ir paklausos santykis bei kiti rinkos dėsniai.

14. Taigi, valstybės lygio ekstremalios situacijos paskelbimas nesudaro pagrindo suteikti Vyriausybei teisę reguliuoti maisto prekių, vaistinių preparatų ir medicinos pagalbos priemonių kainų.

V. Maisto prekių, vaistinių preparatų ir medicinos pagalbos priemonių kainų reguliavimas prieštarautų ES teisei

15. Maisto prekių, vaistinių preparatų ir medicinos pagalbos priemonių kainų reguliavimas prieštarautų Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 34 straipsnio nuostatomis, kurios numato, kad tarp valstybių narių uždraudžiami kiekybiniai importo apribojimai ir visos lygiaverčio poveikio priemonės, nes tokiu būdu galėtų *būti tiesiogiai ar netiesiogiai reguliuojamos ir importuojamų prekių kainos*.
16. Europos Teisingumo Teismo *Tasca* byloje Nr. 65/75 konstatuojama, kad „didžiausia kaina yra lygiaverčio poveikio priemonė, jei jos dydis yra toks mažas, kad norintys importuoti produktą į valstybę narę platintojai galėtų tuo užsiimti tik nuostolingai“.
17. Kadangi Projektu siūlomas teisinis reguliavimas galėtų įtakoti importuojamų (eksportuojamų) prekių kainas, tokia siūloma priemonė būtų laikoma draudžiamu kiekybiniu apribojimu tarp valstybių narių, arba pripažįstama šiam draudimui lygiaverčio poveikio priemone tarp valstybių narių pagal SESV.
18. Atkreiptinas dėmesys, kad bendrąją lygiaverčio poveikio priemonių sąvoką suformulavo Europos Teisingumo Teismas *Dasson ville* byloje Nr. C-8/74 „visos valstybių narių įvestos prekybos taisyklės, galinčios tiesiogiai ar netiesiogiai, realiai ar potencialiai kliudyti vidaus prekybai Bendrijoje, laikytinos kiekybiniais apribojimams lygiaverčio poveikio priemonėmis“.

VI. Projekte numatytas teisinis reguliavimas neatitinka Konstitucinio Teismo jurisprudencijoje suformuluotų teisinio reguliavimo aiškumo ir apibrėžtumo, taip pat teisinio tikrumo principų reikalavimų. Projektu siūlomas teisinis reguliavimas yra neįgyvendinamas.

19. Konstitucinis Teismas yra konstatavęs, kad Konstitucinis teisinės valstybės principas suponuoja įvairius reikalavimus įstatymų leidėjui, kitiems teisėkūros subjektams, *inter alia*: teisės aktuose nustatytas teisinis reguliavimas turi būti aiškus, suprantamas, neprieštaringas, teisės aktų formuluotės turi būti tikslios, turi būti užtikrinami teisės sistemos nuoseklumas ir vidinė darna, teisės aktuose neturi būti nuostatų, vienu metu skirtingai reguliuojančių tuos pačius visuomeninius santykius; kad teisinių santykių subjektai galėtų savo elgesį orientuoti pagal teisės reikalavimus, teisinis reguliavimas turi būti santykinai stabilus; teisės aktais negalima reikalauti neįmanomų dalykų (*lex non cogit ad impossibilia*)².
20. Projektu siūlomas nustatyti teisinis reguliavimas yra fragmentiškas, nenuoseklus, netikslus, nesuderintas su kituose teisės aktuose numatytu teisiniu reguliavimu, neišbaigtas ir galimai kuriantis teisės spragas, jame vartojamos sąvokos yra neapibrėžtos ir neaiškios, ir visa tai sudaro prielaidas kilti teisiniui neaiškumui ir netikrumui.

² Pavyzdžiui, Konstitucinio Teismo 2004 m. gruodžio 13 d., 2006 m. sausio 16 d., 2013 m. vasario 15 d. nutarimai
www.lpia.lt

21. Pavyzdžiui, Projektu papildomo Įstatymo 30(1) straipsnio 1 dalyje numatyta, kad Vyriausybė gali maksimalias didmenines ir (ar) mažmenines kainas, taip pat kitus prekių ir (ar) paslaugų pardavimo ar teikimo būtinus apribojimus, kai Valstybinė vartotojų teisių apsaugos tarnyba („Tarnyba“) nustato prekių ir (ar) paslaugų trūkumą. Tačiau visiškai nėra aišku, kaip maksimalių kainų nustatymas ar „kiti būtini ribojimai“ gali padėti kovoti su prekių trūkumu.
22. Projektu papildomo Įstatymo 30(1) straipsnio 1 dalyje taip pat nurodoma, kad specialių reguliavimo priemonių taikymo pagrindas yra „pardavėjų piktnaudžiavimas nustatant šių prekių ir (ar) paslaugų kainas ar siekis gauti nepagrįstų pajamų ar pelno iš šių prekių pardavimo ir (ar) paslaugų tiekimo“. Tačiau sąvokų „piktnaudžiavimas nustatant kainas“ ir „nepagrįstos pajamos ar pelnas“ reikšmė Projekte nepateikta. Konstitucinio Teismo suformuluoti teisėkūros reikalavimai suponuoja pardavėjo teisę iš anksto žinoti koks jo elgesys bus traktuojamas kaip piktnaudžiavimas nustatant kainas ar nepagrįstas pajamų ar pelno gavimas.
23. Tuo tarpu, Projektu nesiūloma priimti Įstatymo 30(1) straipsnio įgyvendinimui reikalingus poįstatyminius teisės aktus. Taigi, priėmus Projektą, liktų neaišku kokiais principais, metodikomis vadovausis Vyriausybė, nustatydamą sąžiningas kainas, pajamas ir pelną.
24. Svarbu paminėti ir tai, kad ekstremalios situacijos sąlygomis prekybininkų visos pajėgos mestos užtikrinti tiekimo grandinę, savalaikį maisto produktų pateikimą vartotojams, saugių darbo sąlygų darbuotojams užtikrinimui (dezinfekavimai, SAM rekomendacijų įgyvendinimas ir t.t.). Tuo tarpu, Projektu siūlomo teisinio reguliavimo įgyvendinimas (informacijos apie įsigijimo ir pardavimo kainas teikimas Tarnybai, atkainių, pelno pagrindimas, kainų keitimas, priežiūra ir t.t.) pareikalaus žmoniškųjų resursų ir laiko, keičiant turimas sistemas. Tačiau esamoje situacijoje prekybininkai tokių resursų neturi.
25. Aukščiau išdėstytų argumentų pagrindu teigtina, kad Projektu siūlomas teisinis reguliavimas yra neįgyvendinamas.

Pagarbiai

Vykdančioji direktorė

Rūta Vainienė

DETALŪS METADUOMENYS

Dokumento sudarytojas (-ai)	Lietuvos Respublikos Vyriausybės kanceliarija 188604574, Vilniaus m. sav., Vilniaus m., Gedimino pr. 11
Dokumento pavadinimas (antraštė)	DĖL KONKURENCIJOS TARYBOS, NACIONALINĖS VARTOTOJŲ KONFEDERACIJOS IR LIETUVOS PREKYBOS ĮMONIŲ ASOCIACIJOS RAŠTUOSE KELIAMŲ KLAUSIMŲ DĖL BŪTINIAUSIŲ PREKIŲ KAINŲ REGULIAVIMO
Dokumento registracijos data ir numeris	2020-03-24 Nr. S-1002
Dokumento gavimo data ir dokumento gavimo registracijos numeris	–
Dokumento specifikacijos identifikavimo žymuo	ADOC-V1.0
Parašo paskirtis	Vizavimas
Parašą sukūrusio asmens vardas, pavardė ir pareigos	Arvydas Nevas, patarėjas, Ekonomikos politikos grupė
Sertifikatas išduotas	ARVYDAS NEVAS, Lietuvos Respublikos Vyriausybės kanceliarija LT
Parašo sukūrimo data ir laikas	2020-03-24 07:47:59 (GMT+02:00)
Parašo formatas	XAdES-EPES
Laiko žymoje nurodytas laikas	–
Informacija apie sertifikavimo paslaugų teikėją	ADIC CA-A, Asmens dokumentu israsymo centras prie LR VRM LT
Sertifikato galiojimo laikas	2019-01-09 10:36:33 – 2022-01-08 10:36:33
Parašo paskirtis	Vizavimas
Parašą sukūrusio asmens vardas, pavardė ir pareigos	Birutė Simanavičienė, patarėja, Vyriausybės posėdžių organizavimo skyrius
Sertifikatas išduotas	BIRUTĖ SIMANAVIČIENĖ, Lietuvos Respublikos Vyriausybės kanceliarija LT
Parašo sukūrimo data ir laikas	2020-03-24 07:49:37 (GMT+02:00)
Parašo formatas	XAdES-EPES
Laiko žymoje nurodytas laikas	–
Informacija apie sertifikavimo paslaugų teikėją	ADIC CA-A, Asmens dokumentu israsymo centras prie LR VRM LT
Sertifikato galiojimo laikas	2019-01-11 10:14:05 – 2022-01-10 10:14:05
Parašo paskirtis	Vizavimas
Parašą sukūrusio asmens vardas, pavardė ir pareigos	Lina Liubauskaitė, grupės vadovė, Ekonomikos politikos grupė
Sertifikatas išduotas	LINA LIUBAUSKAITĖ, Lietuvos Respublikos Vyriausybės kanceliarija LT
Parašo sukūrimo data ir laikas	2020-03-24 09:55:19 (GMT+02:00)
Parašo formatas	XAdES-EPES
Laiko žymoje nurodytas laikas	–
Informacija apie sertifikavimo paslaugų teikėją	ADIC CA-A, Asmens dokumentu israsymo centras prie LR VRM LT
Sertifikato galiojimo laikas	2019-01-11 10:33:39 – 2022-01-10 10:33:39
Parašo paskirtis	Vizavimas
Parašą sukūrusio asmens vardas, pavardė ir pareigos	Alminas Mačiulis, Vyriausybės kanclerio pavaduotojas, Lietuvos Respublikos Vyriausybės kanceliarija
Sertifikatas išduotas	ALMINAS MAČIULIS, Lietuvos Respublikos Vyriausybės kanceliarija LT
Parašo sukūrimo data ir laikas	2020-03-24 08:00:49 (GMTZ)
Parašo formatas	XAdES-T
Laiko žymoje nurodytas laikas	2020-03-24 10:10:24 (GMT+02:00)
Informacija apie sertifikavimo paslaugų teikėją	ADIC CA-A, Asmens dokumentu israsymo centras prie LR VRM LT
Sertifikato galiojimo laikas	2018-11-22 17:12:28 – 2021-11-21 17:12:28
Parašo paskirtis	Pasirašymas

DETALŪS METADUOMENYS

Parašą sukūrusio asmens vardas, pavardė ir pareigos	Algirdas Stončaitis, Vyriausybės kancleris, Lietuvos Respublikos Vyriausybės kanceliarija
Sertifikatas išduotas	ALGIRDAS STONČAITIS, Lietuvos Respublikos Vyriausybės kanceliarija LT
Parašo sukūrimo data ir laikas	2020-03-24 14:29:34 (GMTZ)
Parašo formatas	XAdES-T
Laiko žymoje nurodytas laikas	2020-03-24 16:31:26 (GMT+02:00)
Informacija apie sertifikavimo paslaugų teikėją	ADIC CA-A, Asmens dokumentu israsymo centras prie LR VRM LT
Sertifikato galiojimo laikas	2018-01-17 09:08:05 – 2021-01-16 09:08:05
Informacija apie būdus, naudotus metaduomenų vientisumui užtikrinti	"Registravimas" paskirties metaduomenų vientisumas užtikrintas naudojant "RCSC IssuingCA, VI Registru centras - i.k. 124110246 LT" išduotą sertifikatą "DIVIS, Lietuvos Respublikos Vyriausybės kanceliarija, i.k.188604574 LT", sertifikatas galioja nuo 2018-12-27 14:02:02 iki 2021-12-26 14:02:02
Pagrindinio dokumento priedų skaičius	3
Pagrindinio dokumento priedamų dokumentų skaičius	–
Priedamo dokumento sudarytojas (-ai)	–
Priedamo dokumento pavadinimas (antraštė)	–
Priedamo dokumento registracijos data ir numeris	–
Programinės įrangos, kuria naudojantis sudarytas elektroninis dokumentas, pavadinimas	Dokumentų informacijos ir veiklos procesų valdymo informacinė sistema DIVIS, versija 3.5.20
Informacija apie elektroninio dokumento ir elektroninio (-ių) parašo (-ų) tikrinimą (tikrinimo data)	Atitinka specifikacijos keliamus reikalavimus. Visi dokumente esantys elektroniniai parašai galioja (2020-03-24 18:04:46)
Paieškos nuoroda	–
Papildomi metaduomenys	Nuorašą suformavo 2020-03-24 18:04:47 Dokumentų informacijos ir veiklos procesų valdymo informacinė sistema DIVIS